దాలిగుంటలో కుక్కలు

వాళ్ళ ఊళ్ళో ఏం చేస్తుందోగాని, పండక్కీ, పర్వానికీ పుట్టింటికి వచ్చినప్పుడు అక్కయ్యకు బొత్తిగా కాలం జరగదు. అందుకని బావ ఎక్కడెక్కడి పత్రికలూ తెస్తాడు. పిల్లల పత్రికలూ, ఆడవాళ్ళ పత్రికలూ, మగవాళ్ళ పత్రికలూ అన్నీ చదివేస్తుంది అక్కయ్య. చిట్టీ, బుల్లాడూ పిల్లల పత్రికలే చదువుతారు. మిగతావి బొమ్మలు చూసుకుంటారు కాని అక్కయ్య అన్నీ చదివేస్తుంది.

బావ పత్రికలో ఒక మంచి కథ చూపించాడు. అక్కయ్యని చదవమన్నాడు. అక్కయ్య చదివింది. అర్థం కాలేదన్నది.

"నేను చదివి వినిపిస్తే అర్థమవుతుంది" అన్నాడు బావ.

"చదువు బావా, నేనుకూడా వింటా" అన్నది చిట్టి.

"నేను కూడా వింటా బావా" అన్నాడు బుల్లాడు.

"ఏమిటోయ్ అదీ? మంచి కథా యేం? కొంచెం గట్టిగా చదివితే నేనుకూడా విని ఆనందిస్తాగా?" అన్నాడు నాన్న.

"అమ్మాయ్, ఈ వసారాలో చాపేసి దీపం పెట్టవే, చదువుతుంటే నాక్కూడా వినిపిస్తుంది!" అన్నది అమ్మ వంటింట్లోంచి.

బావ చదవసాగాడు. అమ్మ వింటున్నది. నాన్న వింటున్నాడు. బుల్లాడూ, చిట్టీ వింటున్నారు. సరే అక్కయ్య వింటూనే ఉంది.

మధ్య మధ్య బావ, కూలివాళ్ళు సమ్మె ఎందుకు చేస్తారో, వాళ్ళ సమ్మెను యజమానులెట్లా పడగొడతారో, కూలీలను లాకౌటు చెయ్యటమంటే ఏమిటో, పోలీసులు వచ్చి యజమానుల తరఫున ఎట్లా హింసలు పెడతారో అదంతా వివరంగా చెబుతూ కథ పూర్తి చేశాడు.

కథ చాలా బాగుందన్నది అక్కయ్య.

"యజమాన్లను చంపినా పాపంలేదు" అన్నది చిట్టి.

"వాళ్ళమీద లాఠీచార్జి చెయ్యాలి. అప్పుడుగాని వాళ్ళ తిక్క వదల్దు" అన్నాడు బుల్లాడు.

"ఏముంది నాయనా, డబ్బు గలవాడిది రాజ్యం! కూలి చేసుకునే ముండా కొడుకులను ఆలించే వాళ్ళా, పాలించే వాళ్ళా? తినటానికింత ఉండికూడా మనమే ఇన్ని కష్టాలు పడుతుంటే, వాళ్ళగతి ఎట్లా ఉంటుంది. పాపం!" అన్నది అమ్మ కూర తిప్పుతూ.

"నా చిన్నతనంలో ఇంత అన్యాయం లేదోయ్! పని చేసే వాడంటే ఎంతో ఆదరం వుండేది. తిండికీ బట్టకీ లోటనేది పనివాళ్ళెరుగుదురా? కమతగాళ్ళున్నారంటే ఇంట్లో పెత్తనం దగ్గర్నుంచీ వాళ్ళదే. పనిచేసేవాళ్ళని పరాయివాళ్ళల్లే చూడటం ఎన్నడైనా కద్దా? ఈ రైళ్ళూ, ఈ ఫాక్టరీలూ వచ్చి మరీ దేముడూ దైవమూ లేకుండా పోయింది. ఈ ఫాక్టరీవాళ్ళు ఇంతింత సంపాదిస్తున్నారు కదా, పోనీ ఆ కూలివాళ్ళ మొహాన ఇంత పారేస్తే ఏం? ఆశకైనా అంతుండొద్దూ? ఎబ్బే, ఛీ!" అన్నాడు నాన్న.

"ఇదంతా పోనివ్వండిగాని సమ్మె చేసినంత మాత్రాన పోలీసులు వచ్చి కూలీలమీద కాల్చటం దేనికీ? పనికి రాకపోతే వాళ్ళకే నష్టంగా? కావాలంటే కూలీలు పని మానుకోకూడదా? వాళ్ళచేత బలవంతాన పని చేయిస్తారా?" అన్నది అక్కయ్య.

"అట్లాగా? ఒకరోజు పనివాడు కూలిమానేస్తే వాడికి కూలిడబ్బుకే నష్టం. యజమానికి అంతకంటె నష్టం. అదీకాక, పని మానదలచిన కూలివాడు పదిహేను రోజులు ముందుగా యజమానికి నోటీసు ఇవ్వాలి. ఆ పదిహేను రోజుల నోటీసూ కూలీలు యజమానికీ, కూలీలకు యజమానీ ఇచ్చి ఉంటారు" అన్నాడు బావ.

"సమ్మెకు ముందుగా నోటీసిస్తారు కాబోలుగా?" అన్నది అక్కయ్య.

"ఇస్తారు, ఇచ్చినా సమ్మె, పనిమానుకోవటమూ ఒకటికాదు. పని మానుకున్న కూలివాడు ఫాక్టరీ వొదిలిపోతాడు. సమ్మె చేసే కూలీ ఫాక్టరీ దగ్గరే వుండి మరొకడు తన స్థానం ఆక్రమించకుండా చూస్తాడు."

"అందుకేనా పోలీసులు వచ్చి కాల్చటం?"

"అవును."

"పోలీసులకు ఫాక్టరీ యజమానులు జీతాలిస్తారా?"

"లేదు. మనం కట్టే పన్నులతోటే పోలీసుల జీతాలు ఇస్తారు. ఐతే ప్రభుత్వాలు నడిపేవాళ్లు యజమానుల మంచి కోరినప్పుడు సమ్మెలు విచ్ఛిన్నం చెయ్యక తప్పదు."

"కూలివాళ్ళని కాల్చటానికి పోలీసులు వెళ్ళకపోతే?" అన్నది చిట్టి.

"పోలీసులు వెళ్ళకపోతే కూలీల సమ్మె గెలవచ్చు. గెలిస్తే కూలీలకు యజమాన్లు ఎక్కువ జీతాలిచ్చుకోవాలి" అన్నాడు బావ.

"అట్లా అయితే బాగుంటుంది" అన్నది చిట్టి సంతోషంతో.

"అట్లా అయితే యజమానులు ఫాక్టరీలు మూసెయ్యవచ్చు. అప్పుడేం జరుగుతుందీ?

బట్టల మిల్లులు ఆడవు. మనకి బట్టలుండవు. ఏ మిల్లూ ఆడదు. మనకి అనేక వస్తువులుండవు."

"ఏమీ లేకపోతే ఎట్లా?" అన్నాడు బుల్లాడు.

"అటువంటప్పుడు ప్రభుత్వం యజమాన్లమీద అధికారం చేసి మిల్లులు ఆడించవచ్చు. యుద్ధమప్పుడు కొన్ని మిల్లులు మానేస్తే ప్రభుత్వం బలవంతాన తెరిపించింది."

"ఆ పని చెయ్యగూడదూ?" అన్నది అక్కయ్య.

"పిచ్చిదానా, ఆ పని చెయ్యటానికి మాత్రం శక్తి సామర్థ్యాలు ఉండొద్దూ? మనకున్న పరిస్థితుల్లో యజమానులు లాభాలకోసం మిల్లులు నడిపినన్నాళ్ళూ కూలీలకు దరిద్రం తప్పదు. దరిద్రం భరించలేక వాళ్ళు సమ్మెలు చెయ్యకా తప్పదు. సమ్మెలు చేస్తే ప్రభుత్వం యజమాన్ల పక్షం వహించి కూలీలను దండించకా తప్పదు. కాల్చి చంపుతారని తెలిసికూడా కూలీలు సమ్మెలు చేస్తున్నారంటే వాళ్ళ బాధ ఎటువంటిదో మనం ఊహించుకోవాలి" అన్నాడు బావ.

"నువ్వెంతైనా చెప్పవోయ్. దేహీ అని యాచిస్తే ఇవ్వనివాడే మన ధర్మం ప్రకారం పరమ పాతకుడు. ఉండికూడా కూలి సరిగా ఇవ్వనివాడు పరమచండాలుడనుకో. ఇదే కలి స్వరూపం. మాలకూడంటారు గాని, ఆ రష్యాలో పద్ధతే బాగుంది. ప్రతివాడికీ పనంటూ ఉందిట. ఎవరూ తిండికి మాడి చావరుట! ఇంకేం కావాలి? మన మాట ఎట్లా వున్నా పాటకపు జనానికి రష్యా అంటే స్వర్గమే" అన్నాడు నాన్న.

"నిండు ప్రాణాల్ని కాల్చి చంపటం ఏమిట్రా? పని చెయ్యనందుకు తుపాకులు బారు చేసి కాల్చుకుంటారా? ఇదేం రాష్ట్రం?" అన్నది అమ్మకూడా.

బావ స్నానానికి లేచాడు. అక్క లేచి బావకు తువాలూ, సబ్బూ పట్టుకుని స్నానాల గదికేసి వెళ్ళింది. లాంతరు పట్టుకుని బావకూడా వెనకే వెళ్ళాడు.

బయట బండి ఆగిన చప్పుడయింది. కాస్సేపట్లో సేతు మామయ్య లోపలికి వచ్చాడు.

"అమ్మోయ్, సేతు మామయ్యొచ్చాడేవ్!" అంటూ చిట్టి వంటింట్లోకి పరిగెత్తింది.

"ఏంరా సేతు! ఏమిటి కబుర్లు? ఇదేనా రావటం? అంతా కులాసా?" అని నాన్న అడిగాడు.

"ఆ!" అన్నాడు సేతు మామయ్య కోపంగా. అయితే ఆ కోపం నాన్నమీద కాదు.

"ఏమిటి విశేషాలు?"

"ఆc, ఏం చెప్పేది? క్రిందటివారంలోనే ఇరవై మణుగుల పంచదార అందిస్తానన్నా డాలుచ్చాగాడు. ఇంతవరకు అతీపతీ లేదు. ఎంత నష్టమయిందనుకున్నావు?" అన్నాడు సేతు మామయ్య.

"పంచదారంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది. నాలుగు వీసెలు పంపిస్తానంటివి కాదుట్రా?" అన్నది అమ్మ ఇవతలికి వచ్చి.

"పాపం, వాడికవతల అందిచావకపోతే వాడు మాత్రం ఏం చేస్తాడూ?" అన్నాడు నాన్న.

"ఒఖ వీశె తెచ్చాలే. బెడ్డింగులో ఉంది" అన్నాడు సేతు మామయ్య.

"పోనీ బాబూ, బతికించావు! ఛస్తున్నాం కొనలేక. ధరలెట్లా మండిపోతున్నయ్యో ఎరుగుదువా?" అన్నది అమ్మ.

"ఎవడ్రావాడూ?" అన్నది అమ్మ.

"ఉన్నాడులే!" అన్నాడు సేతుమామయ్య.

"అంత చాతకాని వాజ ఇస్తానని ఎందుకనాలీ?" అన్నది అమ్మ.

"ఇంకా లాభసాటిగా ఎవరికన్నా ఇచ్చాడేమో?" అన్నాడు నాన్న.

"వాడంతవాడే అవును. కానీ కోసం గడ్డి తింటాడు. ఇరవై మణుగులు! వీశె రూపాయిన్నరకి కళ్ళకద్దుకుంటున్నారు. తలుచుకుంటే కళ్ళు తిరుగుతై. ఒక్క పూటలో ఎగిరిపోయి ఉండును! అసలు నాకీ నెల అన్నీ నష్టాలే! కూలీ లంజకొడుకులు సమ్మె చేస్తున్నారు. వినలా?"

"లేదురా, ఇదెప్పణ్ణించి?" అన్నాడు నాన్న.

"మూడు రోజులయింది. మొదటిరోజు నలుగురు పనిలోకి వచ్చారు. అందులో ఇద్దర్ని పట్టుకు చావగొట్టారు. రెండో రోజునుంచీ ఒక్క గాడిదకొడుకు పనిలోకి వస్తే ఒట్టు! రోజుకు పదిహేను వందలు నష్టం! మంచి అదను! ఏం చెయ్యనూ? కరువు బత్తాలు చాలవుట గాడిద కొడుకులకు! కాళ్ళు విరగొట్టేవాళ్ళు లేక.... వీళ్ళు మిల్లు ముందు పికెటింగు చెయ్యకపోతే వందమంది కూలీలను తెద్దును. రెండు రోజుల పాటు వడ్ల బస్తాలు వాకిట్లో పడివున్నై. ప్రాణం విసిగి వాళ్ళూ వెళ్ళిపోయినారు... రోజుకు పదిహేనువందలు పోతున్నది కదా ఓ యాభై అధికంగా పారెయ్యమంటే పారెయ్యడా అని వాళ్ళ హజం! వెధవలకి లోలీ ఇవ్వను" అన్నాడు సేతు మామయ్య.

"పోలీసుల్ని పిలిపించి పికెటింగు చేసేవాళ్ళని మిల్లు ముందునుంచి వెళ్ళగొట్టించి కొత్త కూలీల్ని తెచ్చుకోక పోయినావా?" అన్నాడు నాన్న.

"సరేలే! నాకు దాపరించిన వాళ్ళంతా అంతేలే. ఆ పోలీసు వెధవతో రారా అంటే రాడు. కూలీలు అల్లరి చేస్తున్నారా, నీ సొత్తు ధ్వంసం చేస్తున్నారా అని అడిగాడు."

"ఇద్దర్ని కొట్టారంటివిగా?"

"మిల్లుదగ్గిర కొట్టారా? కాలవ గట్టున కొట్టారు. ఫలానివాళ్ళు కొట్టారని సాక్ష్యమా!

దెబ్బతిన్న వెధవలే నిజం చెప్పకుండా వున్నారు. ఎన్నైనా చెప్పుబావా? కూలీ వెధవలంతా ఒక్కటే. జరక్క ఒకరిద్దరు వచ్చి ఏం లాభం?"

"పోనీ మీ – ఆ పోలీసు ఉద్యోగికి కాస్త చెయ్యి తడి–" అన్నాడు నాన్న.

"ఇంకా నయం. వీడుత్త కర్కోటకుడంటే! ఇదే పంతులయితే నాకిన్ని పాట్లుండేవా?" అన్నాడు సేతు మామయ్య నిట్టూరుస్తూ.

అమ్మ పెట్టున నిట్టూర్చి, "కాలం కలిసిరాకపోతే అన్నీ అట్లాగే జరుగుతయ్యిలే. స్నానం చేసి భోంచేతువుగాని, మీరు కూడా లేవండి!" అన్నది నాన్నతో.

ముద్రణ: సవతి తల్లి, కథల సంపుటి, జనవరి 1955
దేశీకవితా మండలి, విజయవాడ